

International

Journal of Human Sciences

ISSN:2458-9489

Volume: 21 Issue: 1 Year: 2024

Sport in start-up projects and investments: Analysing ecosystem reports

Start-up projeleri ve yatırımları içerisinde spor: Ekosistem raporlarının incelenmesi

Selçuk Bora Çavuşoğlu¹
Tekmil Sezen Göksu²

Abstract

Aim: This study analyses the diversity of enterprises in the startup sector, including information on the countries where investors are located, income models of startups, and investment stages. This study analyses the diversity of enterprises in the startup sector, including information on the countries where investors are located, income models of startups, and investment stages. **Materials & Methods:** The data is sourced from the 2021-2023 Turkey Start-Up Ecosystem Investment Report, prepared by Start-Up Centrum, Start-Up Market, and other institutions. This study analyses the diversity of enterprises in the startup sector, including information on the countries where investors are located, income models of startups, and investment stages. Technological advancements have led to the rise of new initiatives across all sectors. This study investigates the yearly development of entrepreneurial investments in the sports sector, both globally and in our country. The research data was collected using qualitative methods such as literature source scanning, exploratory

Özet

Amaç: Bu çalışma, Start-Up Centrum, Start-Up Market ve farklı kurumlar tarafından hazırlanan, 2021 -2022- 2023 Türkiye Start-Up Ekosistemi Yatırım Raporu'nda yatırım alan girişimlerin sektörlerinden yatırım aşamalarına, yatırımcıların bulunduğu ülkelerden girişimlerin gelir modeline kadar, spor sektöründeki girişim çeşitliliğinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Teknoloji çağının gelişmesiyle birlikte her sektörde olduğu yeni girişimler ivme kazanmıştır. Spor sektörüne yapılan, girişim yatırımların süreci yıl bazında dünyada ve ülkemizdeki gelişimi araştırılmıştır. **Materyal & Metot:** Araştırma verileri toplanırken, nitel araştırma yöntemlerinden, literatür kaynak tarama, keşfedici bilgi toplama ve durum değerlendirme tekniği kullanılmıştır.

Bulgular: Yapılan bu çalışmada özellikle Türkiye'de spor sektörü ile ilgili Start-up çalışmalarının yeterli düzeyde olmadığı tespit edilmiştir. Sağlıklı yaşam, giyilebilir teknoloji, egzersiz desteği, kişisel antrenör, sporcu performansı, branşa özgü ölçme - geliştirme ve oyunlarla ilgili fikirlerin yatırımcılar tarafından

¹ Prof. Dr. İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Spor Yöneticiliği, boracavusoglu@istanbul.edu.tr Orcid: [0000-0002-5764-2106](https://orcid.org/0000-0002-5764-2106)

² İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Spor Yöneticiliği, sezgks@gmail.com Orcid: [0000-0002-5764-2106](https://orcid.org/0000-0002-5764-2106)

information collection, and situation evaluation techniques. **Findings:** This research has found that start-up studies related to the sports sector, particularly in Turkey, are insufficient. The study suggests that investors should consider ideas related to healthy living, wearable technology, exercise support, personal trainers, athlete performance, branch-specific measurement and development, and games. It has been determined that game software and investments receive more funding than any other sector worldwide, including in Turkey. Additionally, many football clubs in Turkey and Europe benefit from blockchain services. Therefore, it is important to increase initiative incentives related to the sports sector and offer suggestions in this regard.

Keywords: Ecosystem, entrepreneurship, sports, start-up investment, technology.

[\(Extended English summary is at the end of this document\)](#)

GİRİŞ

Endüstriyel ve teknolojik gelişmelerle birlikte, yapay zekâ, artırılmış gerçeklik, sanal gerçeklik uygulamalar, bireyleri ve işletmeleri girişimci ekosistemi içerisinde farklı bir dönüşüm sürecini başlatmasına sebep olduğu düşünülmektedir. Start-up yatırımları, teknolojinin küresel çapta hızla gelişmesi değişen ve gelişen global düzen, ihtiyaçların farklılaşması ile birlikte işletmeleri daha fazla gelişmiş bir ekosistem üzerine konumlandırmak için stratejik ticari ilişkiler sistemi kurma fikri üzerine yoğunlaşması gerektiği ifade edilebilir. Ekosistemler işletmelerin, katılımcıların, girişimcilerin kendi sektörlerinde uzmanlaşacak şekilde sürdürülebilir katma değer yaratmak ve bunu farklı kurumlarla paylaşılabilir ve birbirleriyle etkileşimde bulunabilecekleri dinamik ağlarla üretim sağlayabilecekleri kanısı oluşmaktadır. Ekosistemler, işletmelerin kendi aralarında ürün ve hizmet alışverişinde bulunmalarını sağlayarak, sektörler arası paylaşımı artırmaktadır. Böylece işletme, sanayi, pazar arasındaki stratejiler, ortak hedefler ve faydaların arttığı görülmüştür.

Giderek ilerleyen teknolojinin insanların hayat standartlarını yükseltmesinin dışında, hem günlük işlerinde hem de kurumsal çalışmalarında kolaylıklar sağladığı bilinmektedir. Bu kolaylıklara sebep olan yeniliklerle birlikte, toplumun refah seviyesinin artması, buna ek olarak akıllı toplumları oluşturan girişimcilik fikirleri ve yatırımları olduğu söylenebilir. Girişim fikirleri, bilgiyi, teknolojiyi, zamanı, verimliliği, makinalar ve insansız teknolojiler tasarlayıp, üreterek, yatırım olarak insanların hizmetine sunulan önemli bir süreç olarak bilinmektedir. Girişimcilik fikirlerinin ortaya çıkması ve değerlendirilmesi hususunda serbesiyetçi bir ortamın sağlanması ile birlikte dünyanın farkı yerlerinde yeni strateji ve yapıları destekleyen iyileştirici ve inovatif startup ekosistemlerinin gelişmeye başladığı bilinmektedir.

Günümüzde sektörde kalıcı, sürdürülebilir, rekabetçi ve katma değerli olabilmek, yeni iş alanları oluşturmak, iş gücünü canlandırma girişimlerinde star-tup'ların yükselişteki etkisi büyük olduğu ifade edilmektedir (Dekinder ve Kohli, 2008). Yeniçağın iş yönelimleri arasında, spor sektöründeki yatırımların artması, uluslararası iş birlikleri, yatırımcıların çoğalması ve bu ekosistemin içerisindeki gelişmelerin raporlanmasıyla ilerlemeler takip edilmektedir. Son zamanlarda girişimlerin çoğaldığı, konu üzerine bir çok yıllık raporların hazırlandığı bu konuda, literatür taraması yapılarak söz konusu girişim çeşitleri, süreçleri, tanımlamaları, etkileyen faktörler ve temel kaynakları

değerlendirildiği tespit edilmiştir. Dünya ve Türkiye çapında bakıldığında oyun yazılımı ve yatırımlarının tüm sektörlerden daha fazla yatırım aldığı tespit edilmiştir. Türkiye, Avrupa'da futbol kulüplerinden birçok takımın blockchain hizmetlerinden faydalandığı tespit edilmiştir. Bu kaynak ve raporlara bakıldığında spor sektörü ile alakalı girişim teşvikinin çoğalması gerektiği ve bu hususta öneri sunma açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ekosistem, Girişimcilik, Spor, Start Up Yatırım, Teknoloji.

değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Dünyadaki ve ülkemizdeki start-up yatırımlarını bağımsız olarak araştıran güvenilir kaynaklardan ekosistem döngüsüne ilişkin değerlendirmeler incelenmiştir. Ülkemizde spor alanındaki start-up girişimleri, ülkeler, sektörler arasındaki gelişmeler değerlendirilmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Start Up Kavramı ve Spor Alanındaki Gelişmeler

Dünya standart tek düze bir ekonomik model ile devam etmek yerine, ulaşılabilir, geliştirilebilir, yaygınlaştırılabilir uygulamalarla birlikte, son 15 yılda iş ve ekonomi dünyasındaki büyümenin önemli bir bölümü Apple, Amazon, Google, Alibaba, Meta ve Microsoft gibi yüksek büyüme teknolojileri kuruluşlarından kaynaklanmaktadır (Companies Market Cap, 2022). Dijital alanda hizmet veren iş platformlarının başarısı, teknoloji, bilgi, küreselleşme, yaratıcılık ve yeni iş süreçlerinin stratejik olarak entegrasyonunu gerektirdiği görülmektedir.

Start-uplar, yüksek teknolojiden faydalanarak inovatif ürünler veya hizmetler meydana getiren, geçici işletmelerdir (Cho ve McLean, 2009). Değişen küresel dinamiklerle birlikte, Start-up kavramı dünyamızda hızla yükselen ve gündeme gelen bir fikir projesi olarak yerini almaktadır.

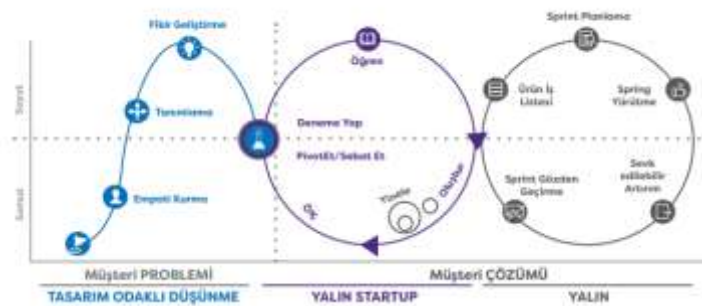
Blank ve Dorf'a (2012) göre, start-up kuruluşu sayısal olarak ölçülebilir, yenilenebilir, ekonomik getirisi olan, bir işleyiş modeli tasarlayan organizasyondur. Start-up'lar probleme çözüm bulma hedefi olan, inovatif bir ürün ve hizmet süreci veya servisi sunmaktadır.

Amerikalı genç girişimcilerin 1970'lerde oluşumuna başladığı ancak, ülkemizce daha geç farkına varılan tanınan, ekonomik, sosyal, teknolojik gücü giderek artan start-up'lar ölçeklenebilir ve yenilenebilir, iş modeli ortaya koyan bir oluşumdur. (İyigün, 2016; Blank, 2013)

Start-up girişimlerdeki yatırım oranları, fikir sahiplerinin yaratıcılıklarını ve yeteneklerini ön plana çıkartmasıyla gerçekleşmektedir. Bu fikirlerin girişimlerin yatırım alması, hedeflerin başarı ile sonuçlanması ve sektöre açılmaları için ekonomik desteğe ihtiyacı bulunmaktadır. (Tariq, 2013). Start-up'lar girişimleri, özellikle gelişmiş teknoloji odaklılık ve araştırma - geliştirme faaliyeti yürütüyor olmaları ile birlikte, ileri seviye yükselme potansiyeli taşımaktadırlar. (Karaa, 2017).

Yapay zekâ uygulamaları, sanal ve artırılmış gerçeklik teknolojileri start-up ekosisteminde giderek büyüyen bir dönüşüm sürecini başlatmıştır. Tüm yaşamı etkileyen bu dönüşüm, erken aşamada olan teknolojik yatırımların, finanse olmasını daha da hızlandırmıştır. Teknoloji yatırımlarının finansmana erişimlerini hızlandırdı.

Araştırmalar incelendiğinde start-up'lar, yenilikçi, büyüme potansiyeli yüksek, soruna çözüm bulan, girişimci topluluklarından meydana gelen bir ekosistem tarafından desteklenmektedir. Bunlar ekosistem yol gösteren koçlar, teknoloji merkezleri, hızı artırıcılar, hizmet ve ürün sağlayıcılar, melek yatırımcılar, üniversiteler, kamu kurumları, özel kurumlar ve farklı ekosistemler içerisinde var olan paydaşlardır. (Hernandez ve Gonzalez, 2016)

Şekil 1. Gartner'ın start-up yönetimi yaklaşımı (Brand, Blosch, & Osmond, 2019)

Gartner'ın start-up yönetimi yaklaşımı değerlendirildiğinde, ihtiyaca yönelik tasarım odaklı düşünme ilk aşamada fikrin geliştirilmesinde önem arz etmektedir. Fikir somutlaşınca, süreç yönetiminde uygulamalar yapılır, gerekli iyileştirmelerle yineler ve tekrar olgunlaştırılır. Ürün veya

hizmetin piyasaya sunulması, pazarlama ve halkla ilişkiler stratejileri ile birlikte uygulamaya geçilir, sevk edilebilirliği ve dağıtımını arttırılmaktadır. Bu yöntem spor sektörü içerisinde, hizmet ve üretim tarafında aktif hale getirilebilir.

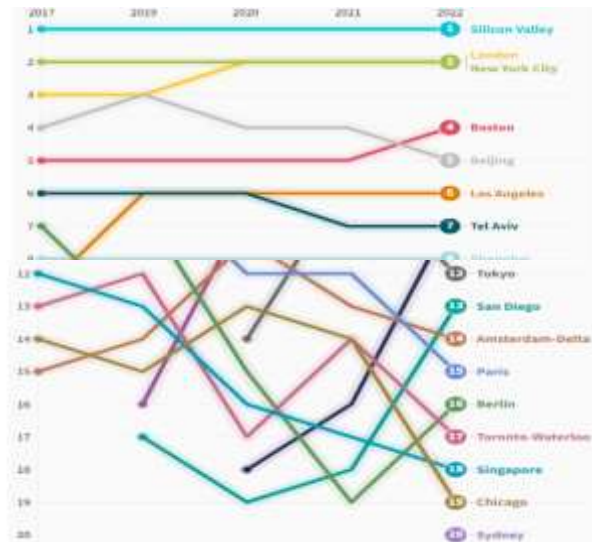
Start-up alanında çalışan bireyler, gerek girişimci şeklinde kendilerine çalışınlar, gerek işletme içerisinde girişimci şeklinde bir işletmede çalışıyor olsunlar, yenilikçi ürünler veya hizmetleri fikren oluşturup, ortaya koyma üzerinde çalışmaktadırlar. Start-up sürecinin yolculuğunun, verimli olarak yönetebilmek için, girişimcilerin çeşitli farklı ürünler geliştirme, pazarlama yöntemleri, müşteri iletişimi, ekonomi ve proje idaresi gibi çeşitli alanlarla ilgili pek çok beceride ileri seviyede bilgi sahibi olması gerekmektedir. (AB Start-uplar İçin Proje Yönetimi Uygulama Kılavuzu, 2020).

Spor sektöründeki startup çalışmalarının arttırılması için, bu alanın ihtiyaçlarını iyi bir şekilde belirleyecek spor uzmanlarından destek alınması gerektiği görülmektedir. Dünyada spor kültürünün gelişmesi, ürün ve hizmetlerde tercih edilebilirliğin yaşamı kolaylaştırmak adına yapılan yeniliklere rotanın döndüğü görülmektedir.

Yapay zekâ, makine öğrenimi, sanal gerçeklik ve arttırılmış gerçeklik kullanımındaki artışla birlikte spor endüstrisi, tüketici deneyimini geliştirmek için daha fazla teknoloji kullanmaya başladı. Start-up projeleri ve yatırımları yıllar içerisinde önem kazanırken, farklı alanlardaki endüstriyel yatırımlar artmaktadır.

Spor sektöründeki gelişmeler teknolojik yatırımlar ve yeni iş alanları yaratmada, iş gücü sağlamada, ekonomiyi canlandırma girişimlerinde start-up'ların etkisinin arttığı görülmektedir. Start-up projeleri ve yatırımları içerisinde spor sektörü ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde 2021, 2022, 2023 yılında pek çok yatırım yapıldığı görülmektedir. Aynı zamanda şuan küresel bir salgın olan pandemi bu gelişimin ve yeni projelerin artmasında büyük bir etken olmuştur.

Türkiye start-up ekosistemi genç bir oluşup olup, ancak teknolojik alanda gelecek umut eden pazar arasında bulunmaktadır. İlk olarak e-ticareti hedef alan, az sayıda start-up varken 2022 senesinde, start-uplar spor, sağlık, akıllı mobilite, alışveriş, oyuna kadar farklı sektörlerde liderlik girişimleri ortaya koymaktadır (Türkiye Start-up Ekosistemi Yatırım Raporu, 2022).

Grafik 1. Global Start-up Ecosystem Ranking (2017 -2022)

<https://startupgenome.com/report/gser2022> Erişim tarihi: 3.05.2023

Start-up Genome 2022 Ekosistem raporunda beş içerisindeki etki döngüsü verilmiştir. Bu döngüye göre, beş eko sistem, 2020 ve 2021'de olduğu üzere sıralamada zirvede kaldığı görülmektedir. Ülker arasında 2019 pandemi döneminde artış ve gerilemeler söz konusudur. Türkiye'nin ilk 20 listesinde adı yer almamaktadır. <https://startupgenome.com/report/gser2022>

Tablo 1. *Start-up Girişimcilik Sürecindeki Aşamalar*

Basamak	Açıklama
1. Tanımlama	Girişim fikrinin ortaya çıkması ve geliştirilmesi aşamasıdır.
2. Doğrulama	Fikrin ortaya çıkması ile birlikte, ürün / hizmet için ekip oluşturma ve finansör arayışı aşamasıdır.
3. Etkinlik	Ürün veya hizmetin sunuma hazır hale gelmesi, pazarlama ve satış etkinliklerinin başlangıç aşamasıdır.
4. Büyüme	Büyümenin başladığı aşamadır.

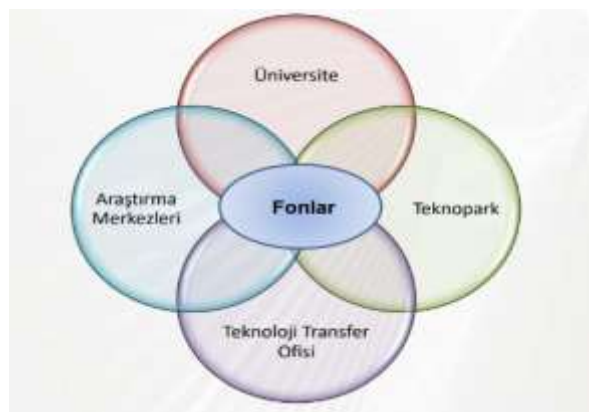
Kaynak: (Hernandez ve Gonzalez, 2016: 121)

Start-up sürecinin aşamaları değerlendirildiğinde, girişim fikrine sahip bireylerin yenilikçi ve ileri seviyede teknolojiye dayalı inovasyonlarında tanımlama, doğrulama, pazara sunmada etkinlik ve uygulama sürecinde gelişme seyrinin takibinden oluşmaktadır. Bu sebeple stratejik düşünceleri harekete geçirerek hayallerine, hedeflerine ve girişimlerine inanarak kendi iş modellerini ortaya koyacaktır.

2.2. Start Up Projeleri Yatırım ve Teknoloji Desteği

Girişimci bireyler, yeni fikirlerinin oluşumunu sağlar, süreç için iyi bir ekibe, yatırımcıya ve ortaya koyulan ürün / hizmetin piyasaya çıkması yolunda çeşitli bölgelerdeki fırsatları değerlendirmede önemli bir görev üstlenmekte (Freeman ve Engel, 2007, Naude vd., 2008) ve faaliyetleri yürüten ülkelerin ekonomilerine destek vermektedirler. Start-up yatırımları daha çok girişimcilerin yeteneklerinin ön plana çıkması ile gerçekleşir. Bu girişimlerin başarılı sonuçlanması, yani piyasada yer alabilmeleri ve büyümeleri için birçoğunun önemli ölçüde finansmana ihtiyacı vardır (Tariq, 2013). Startup'lar projeleri ilerleyen teknoloji odaklılık ve araştırma geliştirme faaliyeti süreci yürütmeleri nedeniyle kısa sürede, hızlı büyüme potansiyeli taşımaktadırlar. Yüksek büyüme ancak yüksek miktarlardaki üretime ya da satışlara ulaşabilme ile ilgilidir. Start-up projeleri yüksek teknoloji kullanarak teknolojik buluşlarını, sektörde bir avantaj olarak kullanarak tekelleşme eğilimi gösterirler (Karaa, 2017).

Start-up ekosistemi olarak zamanla evrilen bu oluşumun büyük kuruluşlar, fon sağlayan işletmeler, servis hizmeti sağlayıcıları, araştırma ve geliştirme organizasyonları, destek veren kuruluşlar ve üniversitelerden oluşmaktadır (Yazıcı, 2019).

Şekil 2. *Dünyada Teknoloji Tabanlı Girişimlerin Fonlaması*

Dünyada Teknoloji Tabanlı Girişimlerin Fonlaması Üniversite, Araştırma Merkezleri, Teknoparklar ve Teknoloji Transfer Ofisleri tarafından değerlendirildiği görülmektedir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından Mayıs 2023'te yayınlanan raporda, teknolojik üretime yönelik yeni ürün

ve üretim yöntemleri geliştirmelerini sağlayacak bu Kanun kapsamında; Mayıs 2023 itibariyle; toplam 98 adet Teknoloji Geliştirme Bölgesi kurulmuştur.

Tablo 2. Teknoloji geliştirme bölgeleri

Firma Sayısı	9.371
Yabancı/Yabancı ortaklı Firma Sayısı	427
Kuluçka Firma Sayısı	2.515
Akademisyen Ortaklı Firma Sayısı	1.884
Toplam Personel Sayısı	97.397
Ar-Ge	82.077
Tasarım	1.244
Destek	6.924
Kapsam Dışı	7.152
Proje Sayısı (Devam Eden)	14.064
Proje Sayısı (Tamamlanan)	52.440
Toplam Satış (TL)	271,5 Milyar TL
Toplam İhracat (USD)	8,9 Milyar \$

Teknoloji geliştirme bölgelerinde Firma sayısı 9.371, Yabancı / Yabancı ortaklı firma sayısı 427, Kuluçka firma sayısı 2.515, Akademisyen ortaklı firma sayısı 1.884, Toplam personel sayısı 97.397, Devam eden proje sayısı 14.064, Tamamlanan proje sayısı 52.440, Toplam satış 271,5 milyar TL ve Toplam ihracat 8,9 milyar dolardır. <https://www.sanayi.gov.tr/istatistikler/istatistikibilgiler/mi0203011501> Erişim Tarihi: 28.06.2023

Bu rakamlardaki sektörel dağılım incelendiğinde, bilgisayar programlama faaliyetleri ve bilgisayar danışmanlık faaliyetlerinin yatırımlarının daha fazla olduğu raporda tespit edilmiştir. Spor sektörü bu rakamlar arasında, oyun sektörü ve diğer kapsamı içerisinde yer aldığı düşünülmektedir.

Kuluçka merkezleri yeni var olan işletmeleri destekler, teknoparklar ise gelişen ve büyüyen işletmeleri destekleyen imkânlar yaratmaktadır (Yalçıntaş, 2014). Teknoparkların varlığı, yoğun sanayi merkezlerinin ve iş gücü ihtiyacının bulunduğu yerleri güçlendirmek, yeni bölgelerde sanayinin büyümesinin desteklenmesi, yeni fikirlerin ortaya çıkması, ulusal ve uluslararası arenada rekabet gücünün artması amacıyla kurulmaktadır (Kayalıdere, 2014).

Start-up girişimlerinde fikir olarak ve finansal olarak yol alabilmek için, yatırım fonlarını, türlerini ve başvuru süreçlerini iyi bilmek gerekmektedir.

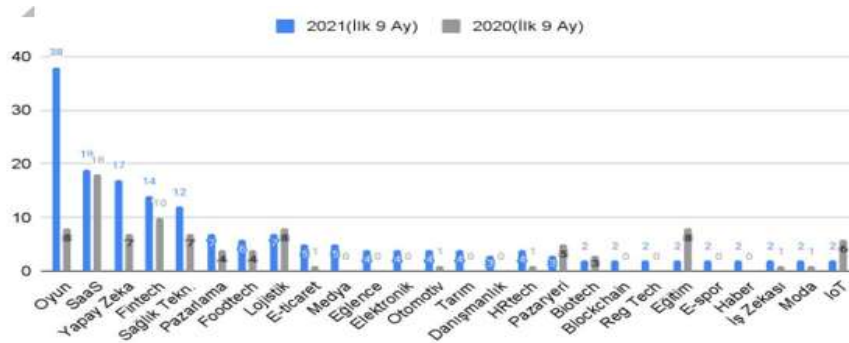
Yatırımcılar ise, Melek” ve “Risk Sermayesi” yatırımcıları olarak adlandırılır. İkisinin ortak noktası ise girişimin finansal ihtiyacının karşılanması ve sonrasında kâr elde edilmesidir. <https://www.kolaybi.com/blog/startuplar-icin-yatirim-alma-rehberi> [Erişildi: 28.08.2023]

Start-up girişimcileri, farklı fikirlerin sunulduğu mecralarda girişimlerini, hedeflerini melek yatırımcılar ve risk sermayedarları (venture capital) karşısında sunarak, yatırımcıları fon sağlamaları konusunda ikna etmeye gayret sarf etmektedir (Çiftçi ve Petekçi, 2022).

Melek yatırımcı, yüksek oranda risk ve büyüme imkânı olan, girişimlere daha fikrin ilk aşamasındayken yatırım kararı alan, sermaye sağlayan ve yapılan girişimlerin daha hızlı büyüebilmesi için kendi deneyimlerini aktararak danışmanlık veren bireysel yatırımcılardır. <https://www.cubeincubation.com/blog/girisimciler-icin-finansmana-erisim-yollari> [Erişildi: 01.08.2023]

2.3. Start Up 2021, 2022, ve 2023 Raporları Verileri

2021 Start-up Market Raporu içerisinde spor sektörü yatırımları ve farklı sektör yatırımları oranları:

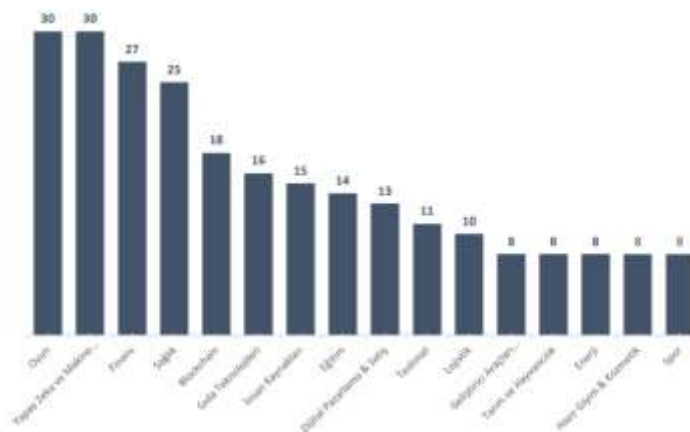

Grafik 2. Start-up Market Raporu Sektörlere Göre Girişim Yatırım Grafiği

Kaynak: Start-up Market (2021)

Start-up Market 2021 Raporu Sektörlere Göre Girişim Yatırım Grafiğine göre, sektör yatırım oranları en yüksekten en düşüğe sıralandığında, 2020 yılında çeşitli sektörlerde girişim yatırımı elde etmiş olup, 2021’de bu sayı 51’ye çıkmıştır.

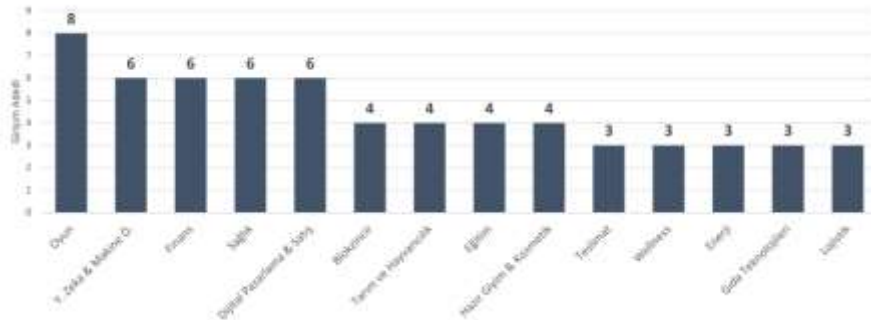
Özellikle yeni medya, eğlence, teknoloji ve e-spor gibi dikeyde 2020’de herhangi bir yatırım alımı bulunmazken, 2021 yılında 15 girişimin ise bu dört sektör üzerinden alındığı görülmektedir. Bununla birlikte bazı sektörlerin ve dikeylerin büyük atılım yaptığı görülmektedir. 2020 yılında 8 oyun girişimi yatırım almaya hak kazanırken, 2021 yılında bu sayı 38 yatırıma çıkmıştır. Bunun yanında Fintech ve Yapay Zekâ yatırımlarındaki teşebbüsün 2021 yılında artış yaşadığı görülebilmektedir. 2020 yılında 7 Sağlık Teknolojisi girişimi yatırım alırken, 2021 yılında bu sayının 12’ye çıktığı gözlemlenebilmektedir. 2020’de 4 Pazarlama girişimi yatırım alırken, 2021 yılında bu sayının biraz yükselerek 7’ye çıktığı görülmektedir. 2020’de Moda ve E-ticaret dikeylerinin 1’er girişim yatırımı aldıkları görülmektedir. 2021 yılında bu sayılar Moda için 2’ye ve E-ticaret için ise 5’e yükseldiği görülmektedir. Son olarak 2020 yılında 8 Eğitim sektörü girişimi yatırım alırken, 2021 yılında bu sayının ne yazık ki 2’ye düştüğü gözlemlenmiştir.

Grafik 3. Start-up Centrum 2022 Raporu Sektörlere Göre Yatırım Adeti Grafiği

Start-up Centrum 2022 Raporu Sektörlere Göre Yatırım Adeti Grafiğine göre, sektör yatırım sayıları en yüksekten en düşüğe sıralandığında, Oyun 30, Yapay Zeka Makine 30, Finans 27, Sağlık, 25, Blockchain 18, Gıda Teknolojileri 16, İnsan Kaynakları 16, Eğitim 14, Dijital Pazarlama & Satış 13, Teslimat 11, Lojistik 10, Geliştirici Araçlar 8, Tarım ve Hayvancılık 8, Enerji 8, Hazır giyim ve

Kozmetik 8 ve Spor 8 olarak tespit edilmiştir. 2022 raporunda oyun sektöründe yatırım sayısının en fazla olduğu, spor sektörünün ise, en az yatırım aldığı görülmektedir.

Grafik 4. Start-up Centrum 2023 Raporu Sektörlere Göre Yatırım Adeti Grafiği

Start-up Centrum 2023 1. Çeyrek Raporu Sektörlere Göre Yatırım Adeti Grafiğine göre, sektör yatırım sayıları en yüksekten en düşüğe sıralandığında, Oyun 8, Yapay Zeka & Makine 6, Finans 6, Sağlık 6, Dijital Pazarlama & Satış 6, Blokzincir 4, Tarım ve Hayvancılık 4, eğitim 4, Hazır Giyim & Kozmetik 4, Teslimat 3, Wellness 3, Enerji 3, Gıda Teknolojileri 3 ve Lojistik 3 adet yatırım aldığı görülmektedir. 2023 ilk çeyrek raporunda spor sektörü yatırım adeti olarak yer almamaktadır. Start-up Centrum 2021- 2022 Raporuna göre girişimlerdeki Yatırım Bilgisi miktarı, sayısı, kazancı ve büyüklüğü

Tablo 3. Start-up Centrum 2021 Yatırım Bilgisi Tablosu

Start Up Centrum	Yatırım Miktarı	Yatırım Turu Sayısı	Girişimci Başına Düşen Gelir	Önceli Yıla Göre Artış	Toplam Yatırımcı
2021	1,557M\$	345	4,8M\$	9X	964

Kaynak: Startup Centrum (2021)

Start-up Centrum 2021 Yatırım Bilgisi değerlendirildiğinde, girişimlerin aldığı toplam yatırım miktarının 1,557 M \$ olduğu tespit edilmiştir. 2021 yılı toplam yatırım turu sayısının 345 olduğu tespit edilmiştir. Girişimci başına düşen gelirin 4.8M \$ olduğu tespit edilmiştir. Önceki yıla göre yatırım miktarının 9 katı arttığı gözlemlenmiştir. Toplam yatırımcı sayısı ise 964 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4. Start-up Centrum 2022 Yatırım Bilgisi Tablosu

Start Up Centrum	Yatırım Miktarı	Yatırım Turu Sayısı	Sektörler
2022	1,74Mr	341	774 M\$ Teslimat 437 M\$ Oyun 140 M\$ Yapay Zekâ

Start-up Centrum 2022 Yatırım Bilgisi değerlendirildiğinde, girişimlerin toplam yatırım miktarı 1,74 Mr, yatırım sayısı 341, yatırım sektörlerinin 774 M\$ Teslimat, 437 M\$ Oyun ve 140 M\$ Yapay Zekâ üzerine olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Startup Centrum 2023 Yatırım Bilgisi Tablosu

Start Up Centrum	Yatırım Miktarı	Yatırım Turu Sayısı	Sektörler
2023 1.Çeyrek	61Mn	77	15,2 Mn Blokzincir 9,7 Mn Oyun 6,5 Mn Seyahat

Start-up Centrum 2023 ilk çeyrek raporunda Yatırım Bilgisi değerlendirildiğinde, girişimlerin toplam yatırım miktarı 61 Mn, yatırım sayısı 77, yatırım sektörlerinin 15,2 Mn Blozincir, 9,7 Mn Oyun ve 6,5 Mn Seyahat sektörü üzerine olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Startup Centrum 2023 Yatırım Bilgisi Tablosu

Start Up Centrum 2023 3.Çeyrek	Yatırım Miktarı	Yatırım Turu Sayısı	Sektörler
	59,7Mn	81	115 Mn Dijital Pazarlama & Satış 109 Mn Yapay Zekâ & Makine Öğrenimi 27 Mn Oyun

Start-up Centrum 2023 üçüncü çeyrek raporunda Yatırım Bilgisi değerlendirildiğinde, girişimlerin toplam yatırım miktarı 59,7 Mn, yatırım sayısı 81, yatırım sektörlerinin 115 Mn Dijital Pazarlama & Satış, 109 Mn Yapay Zekâ & Makine Öğrenimi ve 27 Mn Oyun sektörü üzerine olduğu görülmektedir.

Startup Centrum 2021/ 2022 Raporu içerisinde En Fazla Yatırım Alan Projeler ve Diğer Sektörler Arasındaki Fark

Tablo 7. Startup Centrum 2021 En Fazla Yatırım Alan Proje

Yatırım Türü	Adet	Yatırım Yapan Şirket	Yatırım Türü	Yatırım Miktarı	Yatırım alan Şirketler
OYUN	54	Alesta Yatırım	TESLİMAT	\$430M	Trendyol Getir Dream Hepsiburada
YAPAY ZEKA	47	Keiretsu Forum Turkey	OYUN	\$266M	
VERİ&ANALİTİK	39	TechOne	VERİ&ANALİTİK	\$92M	

Kaynak: Startup Centrum (2021)

Startup Centrum 2021 / 2022 En Fazla Yatırım Alan Projeler değerlendirildiğinde; Yatırım türü Oyun olan 54 adet girişim yatırımı, Yapay Zekâ çözümleri sunan yatırım türü ise 47 adet girişim yatırımı ve son olarak yatırım türü Veri ve Analitik olan 39 adet girişim yatırım olarak en çok yatırım alan sektörler içerisine girmektedir. Yatırım miktarları ise Teslimat için \$430M, Oyun için \$266M, ve Veri & Analitik için ise \$92M olarak tespit edilmiştir.

Online satış firmalarının ürün çeşitliliği içerisinde spor markaları bulunmaktadır. Bugün oyunlar E-spor liglerinde aktif olarak kullanılmaktadır. Spor sektöründeki Yapay Zekâ temelli girişimlerin gelişmekte olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 8. Startup Centrum 2022 En Fazla Yatırım Alan Girişim

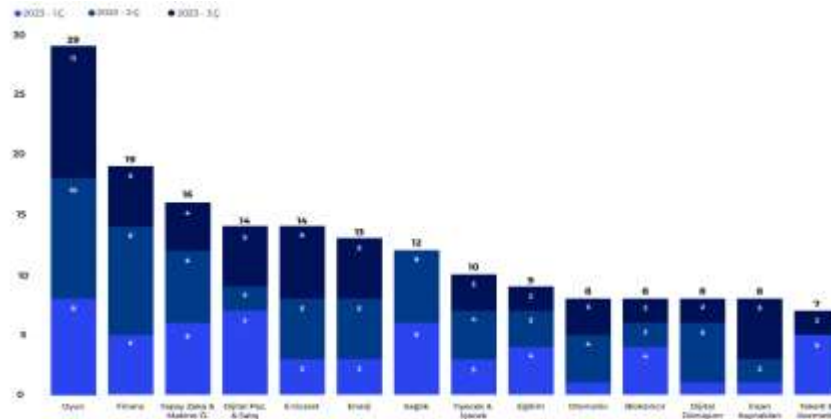
Girişim	Hedef	Yatırım Miktarı	Lider Yatırımcılar
Getir	Getir, 10 dakikada market ve yemek ürünleri teslimatı yapar.	\$786 M	Mubadala, Abu Dhabi Growth Fund, Sequoia, Tiger Global
Dream Games	Dream Games, bulmaca türünde mobil oyunlar üretmektedir	\$255 M	Index Ventures, Balderton Capital, Makers Fund
MANC	Manc, blockchain ve metaverse ile uyumlu oyunlar ve diğer girişimler sağlar	\$50 M	QIA, Sequoia, 212, Esas Ventures
SPYKE GAMES	Spyke Games, casual türünde mobil oyunlar üretmektedir.	\$55 M	Griffin Gaming Partners
ACE GAMES	Ace Games, hypercasual/casual türünde mobil oyunlar üretmektedir.	\$33 M	Playtika ,Re-Pie Portföy

Startup Centrum 2022 En Fazla Yatırım Alan Girişimler değerlendirildiğinde, Getir \$786 M, Dream Games \$255 M, MANC \$50 M, Spyke Games \$55 M ve Ace Games \$33 M yatırım almıştır. Yatırımlar incelendiğinde, oyun yatırımlarının fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Startup Centrum 2023 İlk Çeyrek En Fazla Yatırım Alan Girişim

Girişim	Hedef	Yatırım Miktarı	Lider Yatırımcılar
METATIME	Tek bir ekrandan yönetilebilen dağıtılmış blokzincir ekosistemi sunar	\$11 M	Yıldız Tekno GSYO
HOTELRUNNER	Konaklama, seyahat acenteleri ve ödeme ağ geçitleri için birleşik bir satış ve dağıtım platformu ve B2B ağı sunar	\$6,5 M	212, Wix Capital, Ascension Ventures, DHM
PASSION PUNCH	Dikkate değer sanat eserleri ve etkili bir hikaye ile desteklenen mobil oyunlar geliştirir.	\$4 M	Colendi
PAXIE GAMES	Yüksek kaliteli şirket içinde geliştirilen mobil oyunlar geliştirir.	\$3 M	Ludus Ventures

Startup Centrum 2023 İlk Çeyrek En Fazla Yatırım Alan Girişimler değerlendirildiğinde, Metatime \$11 M, Hotelrunner \$6,5 M, Passion Punch \$4 M ve Paxie Games \$3 M yatırım almıştır. Yatırımlar incelendiğinde, oyun yatırımlarının fazla olduğu görülmektedir.

Grafik 4. Startup Centrum 2023 Raporu Yatırım almış girişimlerin sektör dağılımı (adet)

Startup Centrum 2023 1., 2., ve 3. Çeyrek Raporu Sektörlere Göre Yatırım Adeti Grafiğine göre, toplam sektör yatırım sayıları en yüksekte en düşüğe sıralandığında üç çeyrek raporda, Oyun 29, Finans 19, Yapay Zeka & Makine Öğretimi 16, Dijital Pazarlama & Satış 14, E Ticaret 14, Enerji 13, Sağlık 12, Yiyecek & İçecek 10, Eğitim 9, Otomotiv 8, Blokzincir, Dijital Dönüşüm 8, İnsan Kaynakları 8 ve Tekstil & Kozmetik 7 adet yatırım aldığı görülmektedir. 2023 1. 2. ve 3. çeyrek raporunda spor sektörü yatırım adeti olarak yer almamaktadır.

2.4. Start Up ve Spor Sektörü Gelişmeleri

Tablo 10. *Spor Sektörü Kapsamında ki Oyun Yatırımları*

Oyun	Yatırım Miktarı	Yıl
Dream Games	467,5 milyon Dolar	2022
Spyke	55 milyon Dolar	2022
Libra Softworks	30 milyon Dolar	2022
Metaverse	10 milyon Dolar	2022
Fomo Games	7,3 milyon Dolar	2022
Ace Games	6,4 milyon Dolar	2022
Bigger Games	6 milyon Dolar	2022
Mixer Games	1,6 milyon Dolar	2022
Revel Games	4,5 milyon Dolar	2023
Hyperlab	7,5 milyon Dolar	2023
The Unfettered	2,5 milyon Dolar	2023
Paxie Games	3 milyon Dolar	2023
Passion Punch,	4 milyon Dolar	2023
Ratic	5,27 milyon Dolar	2023
Funverse Games	6 milyon Dolar	2023
Lumier Games	1 milyon TL	2023

<https://startups.watch/reports> Erişim Tarihi: 27.07.2023

Spor Sektörü Kapsamındaki Oyun Yatırımları değerlendirildiğinde, 2022’de Dream Games 467,5 milyon Dolar, Spyke 55 milyon Dolar, Libra Softworks 30 milyon Dolar, Metaverse 10 milyon Dolar, Fomo Games 7,3 milyon Dolar, Ace Games 6,4 milyon Dolar, Bigger Games 6 milyon Dolar, Mixer Games 1,6 milyon Dolar, Revel Games 4,5 milyon Dolar, 2023 yılında ise, Hyperlab 7,5 milyon Dolar, The Unfettered 2,5 milyon Dolar, Paxie Games 3 milyon Dolar, Passion Punch, 4 milyon Dolar, Ratic 5,27 milyon Dolar, Funverse Games 6 milyon Dolar ve Lumier Games 1 milyon TL olduğu gözlemlenmiştir.

Blok zinciri tüm aracıya ihtiyacı ortadan kaldırmak için, “işlem teknolojisi” olarak çalışmaktadır. Blok zinciri teknolojisinin spor sektöründeki alanlara yenilik kazandırarak, üretim – hizmet alanında maliyetlerin düşürülmesi, arşivlemeyi, geleceğe yönelik analizlerin yapılmasını ve veri güvenliğinin yüksek seviyede olmasını amaçlamaktadır. (Cormen ve ark., 2009).

Son zamanlarda bilinirliği git gide çoğalan, Bitcoin, Ethereum , Ripple, Iota , Dash gibi kripto dijital para birimleri, oluşan bu blok zincirin sağladığı hizmetler arasında yer almaktadır. Bitcoin ise, blok zinciri teknolojisinin ilk dijital uygulamasıdır (Lansiti ve Lakhani, 2017). Kripto para sistemi 2014 yılından başlayan süredir, spor ekosistemi içerisinde varlığını devam ettirmektedir.

Bu süre içerisinde, spor endüstrisinin önemli paydaşları, taraftarlar, kulüpler, spor işletmeleri, ürün / hizmetler, girişimciler, yatırımcı ve sporcular için gelir yaratmak amacıyla kripto para sistemi içinde tokenler oluşumu başlamıştır. Bu tokenler spor sektörü içinde transferleri, alt yapıdan sporcu yetiştirmek ve dijital turnuva organizasyonları gibi birçok alanda uygulanmaktadır. Taraftar tokenler, ekonomik olarak problemlerle karşı karşıya kalan kulüplerine, gelir kaynağı olmuştur (Akşar, 2021). Spor sektörü içerisinde farkı ve önemli blok zinciri uygulamalarından biri de fan tokenların ortaya çıkmasıdır.

Bu oluşumlar, spor ekosistemindeki mülkiyetleri temsil eden ve çeşitli haklara ulaşım sağlayan dijital varlıklardır. <https://www.socios.com/tr-tr/spor-dunyasinda-blok-zinciri-ve-fan-tokenlarin-farkli-kullanim-alanlarinin-kesfi/> [Erişildi: 11. 11. 2023]. Blok zinciri teknolojisinin spor alanındaki kullanımları, arşivleme, ekonomik kazanç, dijital oyun sektörü, bahis oyunları, taraftar etkileşiminin yönetimi, sporcuların performans kayıtları, halka az olan hisseler gibi süreçlerin işleyişini destekleyen bir dijital verileri takip eden ve güvenini sağlama hizmeti veren programdır.

Tablo 11. Dünyada Blockchain Sektöründe Olan Ülkeler ve Takımlar

	ŞİRKET	FAALİYET ALANI
TÜRKİYE	Fenerbahçe Futbol Kulübü	PARİBU
BARCELONA	FC Barcelona	BAR
FRANSA	FC Paris Saint-Germain	Chiliz
AMERİKA	Aston Martin Cognizant	Corinthians
AVUSTRALYA	Red Bull Salzburg	RBS
FİFA	FİFA	Algorand
İNGİLTERE	LFE Token	Londra Futbol Exchange
İNGİLTERE	Arsenal	CashBet
NİJERYA	Nijerya Futbol Takımı	SHDCash

Kaynak: Coinmarketcap, 2023

Dünya’da Blockchain Sektöründe Olan Ülkeler ve Takımlar değerlendirildiğinde, Türkiye’den Fenerbahçe takımı için faaliyet alanının Paribu olduğu tespit edilmiştir. İspanya’dan Barcelona takımı için faaliyet alanının BAR olduğu tespit edilmiştir. Fransa’dan Paris Saint Germain takımı için faaliyet alanının Chiliz olduğu tespit edilmiştir. Amerika’dan Aston Martin Cognizant takımı için faaliyet alanının Corinthians olduğu tespit edilmiştir. Son olarak Avustralya’dan Red Bull Salzburg takımı için faaliyet alanının RBS olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 12. Piyasa Değerine Göre En Büyük Fan Token

Kripto Para Birimi	AD	Piyasa Değeri
Paris Saint –Germain Fan Token	PSG	₺ 760,101,432
FC Barcelona Fan Token	BAR	₺ 755,306,049
Galatasaray Fan Token	GAL	₺ 635,353,084
Alpine F1 Team Fan Token	ALPINE	₺ 601,518,521
Manchester City Fan Token	CITY	₺ 597,597,369
OG Fan Token	OG	₺ 590,783,783
S.S. Lazio Fan Token	LAZIO	₺ 458,833,150
Juventus Fan Token	JUV	₺ 440,964,958
Arsenal Fan Token	AFC	₺ 428,707,654
FC Porto Fan Token	PORTO	₺ 406,789,671

Kaynak: Coinmarketcap, 2023

Profesyonel spor kulüplerinin dijital varlık ve para olarak karşımıza çıkmasıyla birlikte, kripto para olarak adlandırılan fan tokenler coin olarak bir eko sistem içinde yer almaktadır. Piyasa değerine göre en iyi Fan Tokenlar en büyükten küçüğe doğru ve kripto paralar varlık piyasa değerine göre listelenmiştir. Paris Saint –Germain Fan Token ₺ 760,101,432, FC Barcelona Fan Token 755,306,049, Galatasaray Fan Token 635,353,084, Alpine F1 Team Fan Token 601,518,521, Manchester City Fan Token 597,597,369, OG Fan Token 590,783,783, S.S. Lazio Fan Token 458,833,150, Juventus Fan Token 440,964,958, Arsenal Fan Token 428,707,654 ve FC Porto Fan Token 406,789,671 olarak tespit edilmiştir.

Fan tokenlerin fiyat ve piyasa değerlerini, transfer, lisanslı ürün, sponsorluk anlaşmalarının da sezon içerisinde etkilediğini söyleyebiliriz. Lionel Messi’nin Paris Saint-Germain’e transferi, PSG taraftar token fiyatında %43 artışa yol açtı (Marca, 2021).

Demir ve ark. (2022), özellikle UEFA Şampiyonlar Ligi’nde oynanan maçlarda, bir kulüp maç kaybetğinde taraftar token fiyatlarının düştüğünü göstermektedir.

2.5. Spor Sektöründeki Start-up Projeleri ve Yatırımcıları

Spor, tüm dünyada nesiller boyu insanların keyif aldığı ve eğlenmenin en popüler biçimlerinden biri olmaya devam etmektedir. Bu popülerlik ile birlikte sektöre yatırılan büyük miktarda sermaye gündeme gelmektedir. Spor sektörü yatırımlarını destekleyen firmalar dünyanın en iyi venture capital kuruluşlarıdır.

Tablo 13. *Spor Sektöründeki Start-up Girişimleri Yatırımcıları*

Yatırımcı firma	Yatırım Alanı	Ülke	Link
SeventySix Capital	Spor bahisleri, e-spor ve spor teknolojisinde oyunun kurallarını değiştiren girişimler hedeflenmiştir.	Pensilvanya	https://www.seventysixcapital.com/
Mindspring Capital	Firma, veri ve analitik, fantezi sporları, içerik ve medya gibi her düzeyde spor işiyle uğraşan şirketlere ve ayrıca giyilebilir cihazlar ve dronlar gibi yeni teknolojilere odaklanmaktadır.	Kaliforniya	https://www.mindspring.capital/
RSE Ventures	Öncelikle spora odaklansa da, firma aynı zamanda medya ve pazarlama, gıda ve yaşam tarzı ve teknolojiye de yatırım yapmaktadır.	Kudüs, İsrail	https://rseventures.com/
ADvantage VC	Taraftar katılımını, bağlantılı sporcular ve türev sporlar, modern spor fanatizminin bağlılığı artırmak için yeni teknolojilere ihtiyacı olduğu üzere, bu talebi karşılayacak teknolojik yatırımlara odaklanmıştır.	New York	https://advantage.vc/
Sapphire Sport	Sapphire, insanların spor ve fitness ile nasıl etkileşim kurduğunu yeniden tanımlayan şirketlerin fikirlerine yatırım hedeflemiştir.	Silikon Vadisi	https://sapphireventures.com/
Serena Ventures	Serena Ventures, tenis efsanesi Serena Williams tarafından kuruldu. Firma, sağlık, zindelik ve eğitim de dahil olmak üzere çeşitli sektörlerde bu teknolojiye öncülük eden şirketlere yatırım yapmayı hedeflemiştir.	Kaliforniya	https://www.serenaventures.com/
Twozero Ventures	Türkiye'nin ilk spor, medya ve eğlence girişim sermayesi yatırım fonu olan twozero, teknoloji odaklı, yıkıcı ve yenilikçi girişimlere yatırım yapmaktadır.	Türkiye	https://www.twozero.vc/
Sporttz Spor Yatırımları AŞ	Her türlü arazi üzerine spor tesisi inşaatı yapma, sporun bütün dallarında takımlar kurma, basın ve yayıncılık yapma, sportif alanda kullanılacak bilgisayar yazılımları ve oyun yazılımları gibi sportif faaliyetler ile iştigal etmektedir.	Türkiye	https://hedefholding.com/tr/sporttz-spor-yatirimlari
Aivisiontech	Sporcu sakatlanmalarında kişiselleştirilmiş erken teşhis ve sakatlık önlemek adına geliştirilmiştir.	Türkiye	https://www.aivisiontech.net/
Spor Girişimleri Hızlandırıcı Programı (Sports Person)	Spor Girişimleri Hızlandırıcı Programı, çeşitli teknoloji odaklı faaliyet içerisinde olan ve spor ekosistemi içerisinde oluşan sorunlara çözüm bulmak adına oluşan bir destek programıdır. Ulusal ve uluslararası yatırımcı desteği potansiyeli olan girişicileri bir araya getirerek, spor sektörüne yenilikler getirmeyi hedeflemektedir.	Türkiye	https://www.gulerlegacy.com/sgsa
Rapsodo	Golf ve Kriket branşlarına özgün performans analizine dayalı, farklı yetenek gruplarına özgü oyun geliştirmeyi amaçlamıştır.	Türkiye	https://reader.magzter.com/

Spor Sektöründeki Start-up Girişimleri yatırımcı, yatırım alanı ve ülke bazlı olarak değerlendirilmiştir. Türkiye'de meydana gelen oluşumlarda spor alanına inovasyon ve teknoloji ağırlıklı yatırımların yer aldığı, görülmektedir. Antrenman bilimleri, spor iletişimi ve pazarlama, çeşitli branşlara özgü teknolojik destek amaçlı girişimlerin yatırım almıştır.

Tablo 14. Spor Sektöründeki Start-up Girişimleri Yatırım Fikirleri

Girişim	Fikir	Link
Whoop	Fiziksel aktivitelerin izlenmesi için akıllı giyilebilir cihaz sağlayıcısıdır. Vücuttaki eforu daha iyi anlamak için antrenmanları ve gün içinde ki yorgunluğu ölçme amacı ile 7/24 kalp atış hızının izlemesine yardım etmektedir.	https://www.whoop.com/
Neurocess (Moovbuddy)	Elit sporlardaki en yeni alet takip sensörü teknolojisidir. Klinik düzeyde EMG'den elde edilen kas verileri, atletik performans, yaralanma riskleri ve antrenman verimliliği ile ilgili değerli bilgiler sağlamaktadır.	https://moovbuddy.com/tr/
SkillYoga	Akıllı dijital koçluk programıdır. Kişisel hedefe, fiziksel özelliğe ve deneyim seviyesine uygun bir yoga planı oluşturmaktadır. Pozlar hakkında gerçek zamanlı olarak düzeltici geri bildirim sağlamaktadır.	https://skill-yoga.com/caleb-training
Hudl	Spor takımlarına video analizi ve koçluk araçları sağlamaktadır. Araçları, antrenörlerin oyunların, antrenmanların ve rakiplerin görüntülerini yüklemesine, videoyu parçalamasına, telestrasyon/ses/metin geri bildirim eklemesine ve sporcularına video ve koçluk notları iletmesine olanak tanımaktadır.	https://www.hudl.com/
Shot Scope	Golf performans takibi için giyilebilir cihaz sağlayıcısı olduğu bilinmektedir. Telefonu kullanarak performans verilerini yüklemeye ve nerede olursa olunsun istatistiklerin görüntülenmesine olanak tanımaktadır.	https://shotscope.com/us/
Sportradar	Bulut tabanlı spor analitiği platformu sağlayıcısı ile dünyanın dört bir yanındaki müşteriler için spor verilerinin ve dijital içeriğin gücünü anlar ve kullanır.	https://sportradar.com/
Sporcum	Bu uygulama sporcuların günlük çalışmalarını planlama, yürütme ve devamlılığı noktasında fayda sağlamak için kurulan bir girişimdir.	https://webrazzi.com/2011/05/18/sporcum-com/

Spor Sektöründeki Start-up Projeleri değerlendirildiğinde, Whoop girişiminin fikri; fiziksel aktivitelerin izlenmesi için akıllı giyilebilir cihaz sağlayıcısıdır. Vücuttaki eforu daha iyi anlamak için antrenmanları ve gün içinde ki yorgunluğu ölçme amacı ile 7/24 kalp atış hızının izlemesine yardım etme olarak açıklanmıştır. Neurocess girişiminin fikri; elit sporlardaki en yeni alet takip sensörü teknolojisidir. Klinik düzeyde EMG'den elde edilen kas verileri, atletik performans, yaralanma riskleri ve antrenman verimliliği ile ilgili değerli bilgiler sağlamak olduğu açıklanmıştır. SkillYoga girişiminin fikri; akıllı dijital koçluk programıdır. Kişisel hedefe, fiziksel özelliğe ve deneyim seviyesine uygun bir yoga planı oluşturmaktadır. Pozlar hakkında gerçek zamanlı olarak düzeltici geri bildirim sağlamak olarak açıklanmıştır. Hudl girişiminin fikri; spor takımlarına video analizi ve koçluk araçları sağlamaktadır. Araçları, antrenörlerin oyunların, antrenmanların ve rakiplerin görüntülerini yüklemesine, videoyu parçalaması, telestrasyon/ses/metin geri bildirim eklemesi ve sporcularına video ve koçluk notları iletmesine yardımcı olmak olarak açıklanmıştır. Shot Scope girişiminin fikri; golf performans takibi için giyilebilir cihaz sağlayıcısı olduğu bilinmektedir. Telefonu kullanarak performans verilerini yükleme ve nerede olursa olunsun istatistiklerin görüntülenmesi olarak açıklanmıştır. Sportradar girişiminin fikri; bulut tabanlı spor analitiği platformu sağlayıcısı ile dünyanın dört bir yanındaki müşteriler için spor verilerinin ve dijital içeriğin gücünü anlamak ve kullanmak olarak açıklanmıştır. Sporcum girişiminin fikri ise; bu uygulama sporcuların günlük çalışmalarını planlama, yürütme ve devamlılığı noktasında fayda sağlamak için kurulan bir girişim olarak açıklanmaktadır. Spor Sektöründeki Start-up Girişimleri Yatırımcıları incelendiğinde, SeventySix Capital e spor alanındaki girişimler, Mindspring Capital spor teknolojileri alanında girişimler, RSE Ventures teknolojiyi kullanım alanındaki girişimler, ADvantage VC sporda hizmet pazarlaması alanındaki ihtiyaçlar için girişimler, Sapphire Sport spor hizmetleri ve fitness alanındaki girişimler, Serena Ventures spor ve sağlık hizmetlerinde teknoloji kullanım alanındaki girişimler, Twozero Ventures spor, medya ve eğlence sektörü alanında girişimleri, Sporttz Spor Yatırımları AŞ spor ekosistemi içerisinde hizmet alanlarının çeşitlenmesi, tesisleşme ve teknoloji alanındaki girişimler ve ülkemizde Spor Girişimleri Hızlandırıcı Programı (Sports Person) spor sektöründeki yenilikçi girişimleri destekleyen yatırımcı şirketlerdir. Türkiye’de ise bu programı profesyonel olarak basketbol oynamış, ulusal ve uluslararası alanlardaki girişimlere yatırım açan, melek yatırımcı Sinan Güler, spor sektöründeki fikir, yeniliklerin geliştirilmesine destek olmak, bu eko sistemi güçlendirmeyi hedef alan “Sports Startups Accelerator Program “Spor Girişimleri Hızlandırıcı Programı”nı başlatmıştır

(<https://egirisim.com/2020/02/19/sinan-guler-spor-odakli-girisimler-icin-sports-startups-accelerator-programi-baslatti/> Erişim Tarihi: 14.06.2023). Spor ürün ve hizmetlerindeki girişimlerin artması, bu fikirlerin gerçekleşmesi için mentör ve yatırımcı ile girişimleri bir araya getirmeyi amaçlayan, Türkiye'deki ilk oluşum olduğu söylenebilir.

Girişim başvurularındaki temalar ise,

- Akıllı spor sistemleri ve cihazlar
- Akıllı stadyumlar ve tesisler
- Sporda takviye ve beslenme
- Büyük veri ve spor analitiği
- E-spor
- Eğitimlik uygulamaları
- Tasarlanmış ve geliştirilmiş spor materyalleri
- Giyilebilir spor teknolojileri
- Sportif performans analizi
- Yapay zeka yazılımları ve simülasyon
- Spor teknolojilerinde robotik kodlama
- Spor oyunlaştırmaları
- Yeni iş alanlarını destekleyici dijital iş modeli
- Taraftar veri analitiği
- Siber Güvenlik

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı ve Modeli

Araştırmada, start-up projeleri ve yatırımları içerisinde spor ekosistem raporları incelenmiştir. Nitel araştırmayı, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlamak mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2008) Araştırmada incelenen olgularla ilintili bilgileri içinde barındıran, yazılı olan belgelerin ayrıntılı şekilde taranması ve bu bilgilerden yola çıkarak elde edilen, doküman ve metin analizidir (Creswell, 2002). Araştırmanın konusyla ilgili yazılı dokümanlar, raporlar, kitaplar, arşiv dosyaları, video ve fotoğraflar gibi belgeler özgünlüğü kontrol edilerek sistematik bir şekilde analiz edilmelidir (Karataş, 2017). Dünyada ve ülkemizdeki startup yatırımlarının raporları incelenerek, spor sektöründeki girişimler araştırılmıştır. Startup centrum 2021, 2022, 2023 raporları, startup market, startupwatch gibi web tabanlı raporlar incelenmiş olup, veriler değerlendirilmiştir. Bu araştırma için, İstanbul Gelişim Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığından, 20.11.2023 tarih 2023 -09-93 sayılı Etik Kurul Onayı alınmıştır.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırma, spor sektöründe yapılan start-up yatırım projeleri üzerine yapılan 2021, 2022 ve 2023 yılı ekosistem raporlarının incelenmesi üzerine yapılmıştır. Sonuç olarak, Dünya’da ve ülkemizdeki start-up projelerindeki artış olduğu, spor sektöründe yeni yatırımlar yapıldığı, en fazla yatırımın ise oyun sektörüne yapıldığı tespit edilmiştir. Tüm dünyayı etkisi altına alan Blockchain uygulamaları içerisinde takımlarında yer aldığı görülmüştür. Start-up, yaratıcılığı ve yatırımlarının toplum içerisindeki ihtiyaçları karşılaması ve kullanım yaygınlığının artması ile birlikte, bu uygulamaları ölçümlemek adına raporlar hazırlanmıştır. Bu araştırmada Startup centrum, Startup market, Startup Blink raporları, araştırma web siteleri incelenmiştir.

Startup Market 2021 Raporu Sektörlere Göre Girişim Yatırım Grafiğine göre, sektör yatırım oranları en yüksekten en düşüğe sıralandığında, oyun girişimi, Sağlık Teknolojisi girişimi, Moda ve E-ticaret olarak tespit edilmiştir.

Tekin (2021), Özellikle son yıllarda çıkış yapan Peak, Trendyol, Yemek Sepeti, Gram Game, Gittigidiyor) önemli girişimlerin olduğunu görmek mümkündür. Start-uplar, hızlı bir şekilde inovasyona giden düşük maliyetli bir yol olarak görülse de, yeni teknoloji tabanlı girişimler kurma sürecini hızlandırmaya istekli girişimciler tarafından kurulmalıdır (Hernandez ve Gonzalez, 2016). Start-up market 2021 verilerine göre çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Startup Genome 2022 Ekosistem raporunda beş içerisindeki etki döngüsü verilmiştir. Bu döngüye göre, beş eko sistem, 2020 ve 2021'de olduğu üzere sıralamada zirvede kaldığı görülmektedir. Ülkeler arasında 2019 pandemi döneminde artış ve gerilemeler söz konusudur. Türkiye'nin ilk 20 listesinde adı yer almamaktadır. Daşdemir (2023), Türkiye geliştirmekte olan ülkeler arasında bulunmaktadır. Gelişmiş ülkeler kategorisine ulaşmayı hedefleyen Türkiye ekonomisi, start-up işletmelerinin aldığı doğrudan yatırımlar ile birlikte amaçladığı ekonomik büyümeye hızlıca ulaşacağı ön görülmektedir

Dijitalleşen dünyada startup girişimlerinin başarısını etkileyen temel unsurlar arasında bugünün dijital tüketicisinin istek ve ihtiyaçlarına kulak verme, bu istek ve ihtiyaçları doğru anlama ve tüketiciye uygun çözümleri uygun yöntemler kullanarak sunma önemli bir yer tutmaktadır (Köksalan, 2021).

Start Up Centrium 2021 Yatırım Bilgisi değerlendirildiğinde, yatırımların seneden seneye arttığı tespit edilmiştir. Bedük ve Kalafatoğlu (2018), yapılan çalışmada, yüksek teknolojiyle, verimli iş planlama yapılarıyla öne çıkan firmaların ortaya çıkış yıllarından itibaren ürün ve hizmet çeşitliliği bağlamında sürekli yeniliğe başvurmaları, alanında en yüksek teknoloji kaynaklarına erişim ve kullanma düzeylerini her geçen gün artırmaları, farklı sektörlerde özgün çözümler getirmiştir.

Startup Centrium 2022 Raporu Sektörlere Göre Yatırım Adeti Grafiğine göre, sektör yatırım sayıları en yüksekten en düşüğe sıralandığında, oyun sektöründe yatırım sayısının en fazla olduğu, spor sektörünün ise, en az yatırım aldığı görülmektedir.

Startup 2021, 2022, 2023 yatırım bilgisi tabloları incelendiğinde, 2021 ve 2022 yılına yatırım miktarında artış olduğu, 2023 1. Çeyrekte ise azalma olduğu tespit edilmiştir. Yatırım turu sayısı 2021 yılında 345, 2022 yılında ise 341 olarak görülmektedir. 2023 üçüncü çeyrek raporunda ise, yatırım miktarı 59,7 Mn ve yatırım turu sayısı 81 'dir. 2021, 2022 ve 2023 yılı sektörlerinde Oyun sektörü yatırımda ilk üç te bulunduğu tespit edilmiştir.

Startup Centrium 2023 1., 2., ve 3. Çeyrek Raporu Sektörlere Göre Yatırım Adeti Grafiğine göre, toplam sektör yatırım sayıları en yüksekten en düşüğe sıralandığında üç çeyrek raporda, Oyun, Finans Yapay Zeka alanlarında yatırım aldığı görülmektedir. 2023 1. 2. ve 3. çeyrek raporunda spor sektörü yatırım adeti olarak yer almamaktadır. Şahin (2023), Türk start-up ekosistemi 2023 yılındaki çeyrek dönemlerde aldığı yatırımlarla yükselişe geçtiğini, bir önceki seneden daha fazla yatırım aldığı görülmektedir.

Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı işbirliği kapsamında, TÜBİTAK desteğiyle BİGG SPOR Ödülleri programı başlatıldı. 2022 yılında yapılan bu iş birliği anlaşması ile birlikte, ithal spor ekipmanlarının yerli üretimi, spor teknolojilerinde artırılmış ve sanal gerçeklik uygulamaları, sporun çeşitli alanları ile ilişkili istatistik uygulamaları, spor alanında yapay zeka uygulamaları, ve spor bilimleri kapsamında geliştirecekleri özgün ürünleriyle 'BİGG SPOR Ödülleri' programına başvuru kabul edilmektedir. (<https://www.gsb.gov.tr/>). TÜBİTAK, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Spor Bakanlığı tarafından desteklenen, spor bilimleri alanına katkı sağlayacak fikirlerin, hayata geçirilmesi ve sektöre sunulması Türkiye'de spor sektörüne büyük bir girişimcilik alanı yarattığı söylenebilir. Ulaştırın (2023), 2012 yılından bugüne, devlet kuruluşları start-up projelerinde yerleşme amacı ile mentörlere, hızlandırıcı uygulama programlarına, melek yatırımcılara, risk sermayesi fon merkezleri ve kitle fonlamasında yatırım geliştirilmesine imkan sağlayıp destek verdiği görülmüştür.

Spor sektörünü yakından etkileyen ve yatırımı en fazla alan oyunlardır. Dream Games, Spyke ve Libra Softworks oyunlarda en büyük yatırımı alan ilk üç startup projeleridir.

Milyar dolarlar gibi büyük finansal bir eko sistem oluşturan oyun şirketleri, “e-spor” gibi yeni konseptleri geliştiren ve kripto varlık ekosisteminde büyüyen yatırım platformlarından birini teşkil etmektedir (Akdağ, 2023) KPMG Raporuna göre en fazla yatırım alan sektörler teslimat ve lojistik, oyun, fintek, yazılım, pazar yeri ve sağlık teknolojileri alanıdır (Ulaştırın, 2023; KPMG,2022). 2021 yılında yatırımlarda görülen %948’lik büyüme ekosistem döngüsündeki başarıyı verilerle desteklemektedir. Bu raporlarda yer alan büyümenin en önemli nedeni ise, oyun sektörü ile teslimat, yapay zeka ve lojistik sektörünün kazandığı büyük yatırımlar olduğu vurgulanmıştır (Startups Watch, 2023).

Startup ile ilgili yapılan araştırmalar, hazırlanan raporlar, ulusal ve uluslararası bilimsel çalışmalar incelendiğinde, oyun endüstrisinin yatırım alanı, kullanıcıya ulaşması ve yeni yatırımların yapılmasının yüksek olduğu görülmektedir.

Spor endüstrisi içerisindeki artan teknoloji tabanlı gelişmeler, özellikle futbol sektörü üzerinden uygulamaya başlamıştır. Dünya takımları ve Türk takımları bu uygulamayı çeşitli şirketler üzerinden kullanmaktadır. Blockchain teknolojisinin spor sektöründe, taraftar ve müşterilerin deneyiminin iyileştirilmesi, bireysel ve ekonomik bilgilerin güven altına alınmasını sağlamaktadır. Blockchain Sektöründe Olan Ülkeler ve Takımlar değerlendirildiğinde, Avrupa ve Türkiye’den takımlar olduğu tespit edilmiştir. Profesyonel spor kulüplerinin dijital varlık ve para olarak karşımıza çıkmasıyla birlikte, kripto para olarak adlandırılan fan tokenler coin olarak bir eko sistem içinde yer almaktadır. Piyasa değerine göre en iyi Fan Tokenlar en büyükten küçüğe doğru ve kripto paralar varlık piyasa değerine göre listelenmiştir. Fan token piyasa değerlerini, ligin, takımın, oyuncuların ve ticari anlaşmalarında etkilediği görülmüştür (Demir ve ark., 2022; Palomino ve ark., 2009).

Spor Sektöründeki Start Up Projeleri değerlendirildiğinde, SeventySix Capital, Mindspring Capital, RSE Ventures, ADvantage VC, Sapphire Sport, Serena Ventures, Twozero Ventures, Sporttz Spor Yatırımları AŞ, Aivisiontech, Spor Girişimleri Hızlandırıcı Programı (Sports Person) ve Rapsodo yatırımcı firmalardır. Spor teknolojileri, hizmet sektörü, antrenman bilimi, satış ve pazarlama, spor sağlık, eğitim, oyun ve e spor alanında yatırımcılar ve yatırım alanları tespit edilmiştir.

Türkiye’de yatırım alan, Whoop, Neurocess (Moovbuddy), SkillYoga, Hudl, Shot Scope, Sportradar ve Sporcum startup projeleridir. Giyilebilir teknoloji, atletik performans, dijital koçluk ve antrenman bilimi alanlarında yatırım alıp, hizmete sunulduğu tespit edilmiştir. Ulusal literatürde spor alanındaki startup üzerine yapılan değerlendirme çalışmalarının sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmaların, spor ekosistemi içerisinde artış göstermesi literatüre katkı sunacaktır.

Öneriler

Dünyada ve ülkemizdeki Startup ekosisteminin gün geçtikçe önem kazandığı, üretimlerin ve girişimlerin arttığı görülmektedir. Yapılan araştırmada, spor sektörünü hareketlendirecek, ürün ve hizmet sektöründe girişimlerin artması gerektiği, bu sistemin içerisine üniversitelerin ve sektör temsilcilerin dâhil edilmesi gerektiği önerilmektedir.

- Profesyonel spor kulüplerinin yönetsel açıdan işleyişlerini kolaylaştıracak yazılım sistemleri,
- Sağlıklı yaşam ve spor merkezlerinde müşteri ilişkileri yönetimini, memnuniyetini iyileştirecek hizmetler,
- Yaşamı kolaylaştıracak, toplumsal kalkınmaya katkı sunacak spor ürünlerinin geliştirilmesinde Üniversitelerin aktif hale getirilmesi ve girişimi destekleyici programların açılması,
- Üniversitelerin Sürekli Eğitim Merkezleri, Kuluçka Merkezleri ve Teknoparklarda, Startup proje fikri geliştirme ve faaliyete geçirme ile ilgili eğitimlerin açılması,

- Hareket ve antrenman bilimi kapsamında, sportif performans ölçme ve geliştirme ekipmanları ve yazılımlarının branşa özgü gelişiminin artırılması,
- Sporda eğitim ve öğretim materyallerinin dijitalleşmesi, zenginleştirilmesi yönünde girişim fikirlerinin artırılması,
- Rekreasyon ve Spor Yönetim Bilimleri alanında startup fikirlerinin geliştirilmesi,
- Engellilerde Egzersiz ve Spor Bilimleri alanında, bireyler ve sporculara özgü yaşam kalitelerini artıracak ürün ve hizmetlerin geliştirilmesi,
- Engelli bireylerin sosyalleşmesinde, egzersiz ve sporun etkin rolünü kullanarak ailelerin farkındalık kazanarak bireylerin gelişim süreçlerini takip etmeyi sağlayacak akıllı teknolojik programlar,
- Egzersiz hizmetleri kapsamında, dijital ortamda farklı platformlardan destek almak,
- Stadyum teknolojilerinde ulaşılabilirlik sağlayacak yapay zekâ programları,
- Spor ve sağlık teknolojilerini bir araya getirecek bütünlük uygulamalar geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Akşar, T. (2021). Spor kulüpleri için yeni para yaratma araçları olarak kripto para ve fan tokenlar. 13.08.2023 tarihinde alınmıştır.<https://www.dunya.com/kose-yazisi/spor-kulupleri-icin-yeni-para-yaratma-aracolari-olarak-kripto-parave-fan-tokenlar/634845>
- Akdağ, G., C.(2023). *Girişim Şirketi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul.
- Ulaştıran, T. (2023). *Paylaşım Ekonomisine Dayalı Start-Up'lar: Türkiye Pazar Analizi*. Doktora Tezi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Manisa.
- Bigg Spor Ödülleri (2023). <https://www.gsb.gov.tr/> [Erişildi: 11. 11. 2023].
- Blank, S. & Dorf, B. (2012). *The Startup Owner's Manual: The Step-By-Step Guide for*
- Blank, S. (2013). *The Four Steps to the Epiphany* (2nd edition). K&S Ranch.
- Blockchain (2022) <https://bctr.org/algorand-fifa-dunya-kupasinin-resmi-blockchain-platformu-oldu-26153/> [Erişildi: 27.06.2023]
- Brand, S., Bloch, M., & Osmond, N. (2019). Enterprise Architects Combine Design Thinking, Lean Startup and Agile to Drive Digital Innovation. Gartner. Retrieved from <https://www.gartner.com/en/documents/3941917/enterprise-architects-combinedesign-thinking-lean-start>[Erişildi: 27.06.2023]
- Cho, Y. & McLean, G. N. (2009). Successful IT Start-ups' HRD practices: Four cases in South Korea. *Journal of European Industrial Training*. 33 (2): 125-141. DOI:10.1108/03090590910939030
- Cormen, T.H., Leiserson, J.E., Rivest, R.L., Stein, C. (2009). *Introduction to Algorithms*, 3rd Edition, MIT Press, A.B.D.
- Creswell, J. W. (2002). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative*. Prentice Hall Upper Saddle River, NJ.
- Crunchbase. (2019). The Ultimate Guide to Raise Capital for a Startup. Crunchbase. <http://about.crunchbase.com/wp-content/uploads/2019/10/Ultimate-guide-raisingstartup-capital.pdf>. Erişim Tarihi: 21.03.2021.
- Çitçi, U. S. & Petekçi, S. (2022). Start-up anlatılarının argümantasyon perspektifinden değerlendirilmesi: itü big bang start-up challenge örnek olayı. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 13, Kongre Özel Sayısı, 258-279. DOI: 10.36543/kauibfd.2022.ozelsayii2
- DeKinder, J. S. & Kohli, A. K. (2008). "Flow Signals: How Patterns over Time Affect the Acceptance of Start-Up Firms". *Journal of Marketing*. 72 (5): 84-97. DOI:10.1509/jmkg.72.5.084
- Demir, E., Ersan, O., & Popesko, B. (2022). Are Fan Tokens Fan Tokens? *Volume 47, Part B, June*. <https://doi.org/10.1016/j.frl.2022.102736>

- Freeman, J. & Engel, J.S. (2007). Models of innovation: Startups and mature corporations. *California management review*, 50(1):94-119, DOI:10.2307/41166418
- Fun Token (2022). <https://coinmarketcap.com/tr/view/fan-token/> [Erişildi: 5. 12. 2023].
- Gençlik ve Spor Bakanlığı (2023). [Erişildi: 25. 08. 2023].
- Güler Gegacy (2023). <https://www.gulerlegacy.com/sgsa> [Erişildi: 26.11.2023]
- Hernández, C. & González, D. (2016). Study of the start-up ecosystem in Lima, Peru: Collective case study. *Latin American Business Review*, 17(2), 115-137
- Hernández, C. ve González, D. (2016). Study of the start-up ecosystem in Lima, Peru: Collective case study. *Latin American Business Review*, 17(2), 115-137. DOI:10.1080/10978526.2016.1171678
- <https://bctr.org/spor-sektoru-nft-islem-hacmi-olarak-listelerde-zirveyi-oynuyor-27493/> [Erişildi: 11. 11. 2023].
- <https://reader.magzter.com/reader/ugqoe2ewi5fjk40qb3bo135505017481760/1355050> [Erişildi: 25. 08. 2023].
- <https://startupcentrum.com/tr/rapor/2022-turkish-startup-ecosystem-investment-report> [Erişildi: 25. 08. 2023].
- <https://startupcentrum.com/tr/rapor/23-1c-turkiye-startup-ekosistemi-yatirim-raporu> [Erişildi: 25. 08. 2023].
- <https://startupgenome.com/report/gser2022> Erişim tarihi: [Erişildi: 03. 05. 2023].
- https://www.magzter.com/tr/TR/Dogan_Burda_Dergi/Start_Up/Business/ [Erişildi: 25. 08. 2023].
- <https://www.socios.com/tr-tr/spor-dunyasinda-blok-zinciri-ve-fan-tokenlarin-farkli-kullanim-alanlarinin-kesfi/> [Erişildi: 11. 11. 2023].
- <https://www.teknolojidenbihaber.com/blockchain-spora-sektore-yararli-olur-mu/> [Erişildi: 25. 08. 2023].
- https://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/21566/techinvestr_program_sunumu_v1_1.pdf [Erişildi: 10. 10. 2023].
- İyigün, Ö. (2016). “Startuplar ve Girişimcilik”. (Editör: Ali Akdemir). *Girişimcilik ve İş Kurma*. 2. Baskı, Ankara: Orion Kitabevi. 305-320.
- Kalfaoğlu, S. & Bedük, A. (2018). Türkiye’nin start-up ekosisteminin incelenmesi osr robotics firması örnek olay. *Selçuk Üniversitesi Akşehir Meslek Yüksekokulu Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(9), s. 25-40. <https://doi.org/10.35342/econder.847279>
- Karaa, G. (2017). *Şirket Değerlemesi ve Start-Up Firma Uygulaması*. Yüksek Lisans Tezi. T.C. Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Karataş, Z. (2017). Sosyal Bilim Araştırmalarında Paradigma Değişimi: Nitel Yaklaşımın Yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1 (1) , 68-86
- Kayalidere, G. (2014). Türkiye’nin Teknoloji Politikalarında Teknoparkların Önemi ve Teknoparklara Yönelik Vergi Avantajları. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 1 (1), 75-95.
- Köksalan, N. (2021). Startup ürün ve hizmetlerine yönelik dijital tüketici geri bildirimleri: “getir” örneği. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 2 (1) , 42-56 . DOI: 10.51969/klusbmyo.942143
- Köksalan, N. (2021). Startup ürün ve hizmetlerine yönelik dijital tüketici geri bildirimleri: “getir” örneği. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 2 (1) , 42-56. <https://doi.org/10.51969/klusbmyo.942143>
- KPMG (2022). Türkiye’nin Girişim Ekosistemi Değerlendirmesi. <https://home.kpmg/tr/tr/home/gorusler/2022/03/turkish-startup-investments-review.html> [Erişildi: 21. 07. 2023].
- Kuş, E. (2003). *Nitel-Nitel Araştırma Teknikleri*. Ankara: Anı Yayıncılık. Yıldırım,
- Lansiti, M., Lakhani, K. (2017). *The Truth About Blockchain*. Harvard Business Reveiw. 95(1), 118-127.

- Lv C, Wang Y, Jin C (2022) The possibility of sports industry business model innovation based on blockchain technology: Evaluation of the innovation efficiency of listed sports companies. *PLoS ONE* 17(1): e0262035. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0262035>
- Marca(2021) “Messi increases the value of PSG's fan token by percent”<https://www.marca.com/en/football/ligue1/2021/08/07> [Erişildi: 2. 12. 2023].
- MarketCap (2023) <https://companiesmarketcap.com/> [Erişildi: 10. 08. 2023].
- Murathan, T. & Murathan, F. (2019). Spor Sektöründe Blok Zinciri Uygulamaları. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (1) , 64-74. <https://doi.org/10.31680/gaunjs.484614>
- Palomino, F., Renneboog, L., & Zhang, C. (2009). Information salience, investor sentiment, and stock returns: The case of British soccer betting, F. Palomino et al. *Journal of Corporate Finance* 15, 368–387. <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2008.12.001>
- Scharnowski, M., Scharnowski, S., Zimmermann, L. (2023). Fan tokens: Sports and speculation on the blockchain, *Journal of International Financial Markets, Institutions & Money* 89, 101880.
- Startup Centrum (2021) *2021 Türkiye Startup Ekosistemi Yatırım Raporu*. <https://startupcentrum.com/tr/raporlar> [Erişildi: 25. 08. 2023].
- Startuplar İçin Proje Yönetimi Uygulama Kılavuzu (2020). https://www.aso.org.tr/uploads/1/ui/51-02_21_22-65457199944.pdf [Erişildi: 20. 11. 2023].
- Startupcentrum (2023) <https://startupcentrum.com/tr/rapor/2023-h1-turkish-startup-ecosystem-funding-data> [Erişildi: 20. 11. 2023].
- Startup Genome (2022). <https://startupgenome.com/report/gser2022> [Erişildi: 3.05.2023]
- Startups Watch (2023). <https://startups.watch/reports?page=3> [Erişildi: 27.06.2023]
- StartupsWatch (2021) . Startup Ekosistemi Raporu 2021 <https://startups.watch/>. [Erişildi: 06. 07. 2023].
- StartupsWatch (2022) . Startup Ekosistemi Raporu 2022 <https://startups.watch/>. [Erişildi: 06. 07. 2023].
- Tariq, T. (2013). Start-Up Financing. http://essay.utwente.nl/63483/1/final_thesis1_t_tariq.pdf [Erişildi: 20.03.2022].
- Tekin, E. (2021). Türkiye’de Start-up Ekosistemi Üzerine Bir Değerlendirme . *Econder International Academic Journal* , 5 (1) , 33-48 . DOI: 10.35342/econder.847279
- Teknoloji Geliştirme Bölgeleri İstatistikleri - Mayıs 2023 <https://www.sanayi.gov.tr/istatistikler/istatistiki-bilgiler/mi0203011501> [Erişildi: 28.06.2023]
- Tevetoğlu, M. (2021). *Hukuki Yönleriyle Kripto Varlıklar ve Kripto Varlıkların İlk Arzı*, 2. bs., İstanbul: Aristo Yayınevi.
- Wim N., Thomas G., Eric W., & Aloe M. (2008). Regional determinants of entrepreneurial start-ups in a developing country. *Entrepreneurship & regional development*, Volume 20, 2008 - Issue 2, 111–124 <https://doi.org/10.1080/08985620701631498>
- Yalçıntaş, M. (2014). Üniversite - Sanayi - Devlet İşbirliğinin Ülke Ekonomilerine Etkileri: Teknopark İstanbul Örneği. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*. 5 (10), 83-106. DOI: 10.14784/JFRS.2014104501.
- Yazıcı, M. (2019). *Türkiye’de melek yatırımcılık ve start-uplar*. 4.Uluslararası Girişimcilik, İstihdam ve Kariyer Kongresi bildiriler kitabı cilt II içinde (ss.1126- 1133). Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Zahra. A. S., & Hayton C. J. (2007). Technological Entrepreneurship: Key Themes and Emerging Research Directions. G. Corbetta, M. Huse, D. Ravasi (Ed), *Crossroads of Entrepreneurship* (ss. 185-208). Dordrecht: Springer. <https://webrizzi.com/2011/05/18/sporcum-com/> [Erişildi: 28.08.2023] <https://www.kolaybi.com/blog/startuplar-icin-yatirim-alma-rehberi> [Erişildi: 28.08.2023]

- Startuplar için proje yönetimi uygulama kılavuzu, 2020, https://www.aso.org.tr/uploads/1/ui/51-02_21_22-65457199944.pdf [Erişildi: 21.10.2023].
- <https://www.cubeincubation.com/blog/girisimciler-icin-finansmana-erisim-yollari> [Erişildi: 01.08.2023]
- <https://www.seventysixcapital.com/> [Erişildi: 26.10.2023]
- <https://www.mindspring.capital/> [Erişildi: 26.10.2023]
- <https://rseventures.com/> [Erişildi: 26.10.2023]
- <https://advantage.vc/> [Erişildi: 26.10.2023]
- <https://sapphireventures.com/> [Erişildi: 26.10.2023]
- <https://www.serenaventures.com/> [Erişildi: 26.10.2023]
- <https://www.aivisiontech.net/> [Erişildi: 26.10.2023]
- <https://www.gulerlegacy.com/sgsa> [Erişildi: 26.10.2023]
- <https://reader.magzter.com/reader/9um9lvp6svjhbhu7bm4sdo135505017481760/1355050> [Erişildi: 26.10.2023]
- <https://moovbuddy.com/tr/> [Erişildi: 26.10.2023]
- <https://shotscope.com/us/> [Erişildi: 26.10.2023]
- <https://egirisim.com/2022/10/21/2022-yilinin-turkiye-oyun-ekosistemi-raporu-paylasildi/> [Erişildi: 28.08.2023]
- <https://www.girisimhaberleri.com/gaming-startup-sektorunde-2022-yatirimlar/> [Erişildi: 28.08.2023]
- <https://webrazzi.com/2023/04/17/2022den-bu-yana-yerli-oyun-girisimlerine-yapilan-yatirimlar/> [Erişildi: 28.08.2023]
- <https://www.paradergi.com.tr/girisimcilik/2023/04/13/2023-ilk-ceyrek-te-yatirim-alan-20-turk-girisim> [Erişildi: 28.08.2023]
- <https://www.hudl.com/> [Erişildi: 28.08.2023]
- <https://sporradar.com/> [Erişildi: 28.08.2023]
- <https://egirisim.com/2020/02/19/sinan-guler-spor-odakli-girisimler-icin-sports-startups-accelerator-programi-baslatti/> [Erişildi: 14.06.2023]
- Startup Market (2021) *Q3-Raporu* <https://blog.startupmarket.co/wp-content/uploads/2021/10/StartupMarket-2021-Q3-Raporu.pdf> [Erişildi: 15.04.2022]
- Top Sports Analytics Startups (2012) <https://tracxn.com/d/trending-themes/Startups-in-Sports-Analytics> [Erişildi: 29.03.2022]
- Our Mission* (2011) <https://www.whoop.com/experience/strain/> [Erişildi: 06.04.2022]
- Wearable Tech* (2020), *Benefits*(2020) (<https://www.neurocess.co/> [Erişildi: 06.04.2022]
- Home* (2022) <https://skill-yoga.com/> [Erişildi: 06.04.2022]
- App Store Preview* (2020) <https://apps.apple.com/gb/app/shot-scope/id1144077203> [Erişildi: 06.04.2022]
- About Us* (2020) <https://www.sporradar.com/> [Erişildi: 06.04.2022]
- App Advice* (2021) <https://appadvice.com/app/pla-sporcum/1567816293>[Erişildi: 26.04.2022]
- Ceylan M G, Dönmez İ (2016) Hayalleri Gerçeğe Dönüştürenler: Yatırımcılar *Techstar* <https://www.yildizteknopark.com.tr/kataloglar/techstar-13.pdf> [Erişildi: 26.04.2022]
- Startup Savant (2023). <https://startupsavant.com/top-venture-capital-firms/sports> [Erişildi: 26.05.2023]
- Sports Yatırımları (2023). <https://hedefholding.com/tr/sporttz-spor-yatirimlari>[Erişildi: 26.05.2023]
- <https://www.twozero.vc/tr/> [Erişildi: 26.05.2023]
- İnfo Finans (2023). <https://inofinans.ekonomistler.org.tr/haberler/sinan-guler-spor-odakli-girisimler-icin-sports-startups-accelerator-programi-baslatti/> [Erişildi: 14.06.2023]
- <https://www.whoop.com/> [Erişildi: 14.06.2023]
- <https://skill-yoga.com/caleb-training> [Erişildi: 14.06.2023]

<https://globalventuring.com/corporate/nelnet-embraces-hudl-for-72.5m-series-a/> [Erişildi: 14.06.2023]

<https://shotscope.com/row/> [Erişildi: 14.06.2023]

TÜBİTAK (2021). Tübitak girişim sermayesi destekleme programı. https://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/34_YK_Islenmis_1514_Girisim_Sermayesi.pdf [Erişildi: 21.10.2023].

Extended English Summary

Industrial and technological advancements, especially the increasing adoption of innovative technologies such as artificial intelligence, have led to a profound transformation in entrepreneurial ecosystems. This transformation emphasizes the need to create and share sustainable value among businesses and sharing this value. Furthermore, technological innovations enhance societal welfare and start-up companies play an increasingly effective role in the business world. It should be noted that investments in the sports industry and international collaborations support developments in start-up ecosystems. For these reasons, literature reviews of the types, processes, and influencing factors of start-ups are of great importance. These reviews can help us to understand the opportunities and challenges encountered in establishing sustainable and competitive businesses. The concept of startups has gained significance in the world economy over the past 15 years because of high-growth technology companies, especially those operating on digital platforms. These businesses are temporary enterprises that develop innovative products or services, and hold a significant place within the entrepreneurial ecosystem. Start-ups address problems by offering innovative products or services and receiving investment in the process. In particular, artificial intelligence and virtual and augmented reality technologies have initiated a major transformation in the start-up ecosystem, accelerating the development of technology-based ventures. Angel investors and venture capitalists play an important role in meeting entrepreneurs' financial needs and supporting their growth. Technology development zones have also been established to support technology-based start-ups and stimulate economic growth. When examining the sectoral distribution of start-up investments, the gaming, artificial intelligence, and finance sectors stand out. These data highlight the role of start-ups in economic and technological transformation and assess their future potential.

The Startup Centrum 2021/2022 Report examines the projects receiving the most investment and the differences among other sectors. According to the report, among the projects receiving the most investment are gaming, artificial intelligence solutions, and data-analytics-oriented ventures. In particular, high investment amounts have been identified in the delivery, gaming, and data/analytics sectors. The report also emphasizes the inclusion of online sales companies with sports brands and the importance of gaming being actively used in e-sports leagues. When examining investments in the gaming sector in particular, significant amounts of investment were made in the years 2022 and 2023. Notably, ventures such as Getir, Dream Games, MANC, Spyke Games, and Ace Games have received substantial investment. Additionally, 2023 reports do not list the number of investments in the sports sector.

Focusing on investments in the gaming sector within the sports industry, it was found that significant investments were made in 2022 and 2023. Blockchain technology has brought innovations to the sports field, and the importance of cryptocurrencies in the sports ecosystem has been emphasized. In particular, the market values of fan tokens are influenced by factors such as transfers and licensed products. For example, it has been observed that Lionel Messi's transfer to Paris Saint-Germain led to a 43% increase in the price of PSG fan tokens. The sports sector has been a popular form of entertainment enjoyed worldwide for many years. In addition to this popularity, significant capital investments have been made in the sports industry. Companies supporting these investments are generally leading venture capital firms. When examining start-up ventures in the sports sector, Sinan Güler, an angel investor, initiated the Sports Ventures Accelerator Program in Turkey to

support innovative ventures in the sports sector. This program provides mentoring and investment opportunities to develop sports products and services ventures. This study examined start-up projects and investments in sports ecosystems. The research was conducted using qualitative data collection techniques such as observation, interviews, and document analysis. The qualitative research process aimed to present perceptions and events in a realistic and comprehensive manner in their natural environment. A detailed scan of written documents containing information about the examined phenomena and document and text analysis methods derived from this information were used. Written documents relevant to the subject of the research, such as reports, books, archive files, videos, and photographs, were systematically analyzed after verifying their authenticity. Reports on start-up investments worldwide and in China have been examined to investigate ventures in the sports sector. Reports such as Startup Centrum 2021, 2022, 2023, Startup Market, Startupwatch, and other web-based reports were analyzed, and the obtained data were evaluated. This research was conducted with the approval of the Istanbul Development University Ethics Committee (20.11.2023, 2023-09-93). This research examined ecosystem reports on start-up investment projects in the sports sector for 2021, 2022, and 2023. The findings indicate an increase in start-up projects worldwide and in our country, particularly highlighting investments in the gaming sector. A growing prevalence of blockchain applications in sports has also been identified. The research was conducted through reports such as Startup Centrum, Startup Market, Startup Blink, and other research websites. According to the Startup Market 2021 Report, when venture investments are ranked by sector from highest to lowest, the gaming, health technology, fashion, and e-commerce sectors stand out. Research shows that the gaming industry is a prominent area of investment and that its user base is expanding. It is also noted that increasing interest in start-up projects in Turkey contributes positively to economic growth. It is emphasized that in the digital world, offering solutions to consumer desires and needs is crucial for the success of start-up ventures. The increase in investment reflects the adoption of new technologies and the importance of innovation. The start-up ecosystem in Turkey surged in 2023 with the investments it received, positively impacting economic growth. Additionally, the BIGG SPORT Awards program was initiated in collaboration with the Ministry of Youth and Sports, and the Ministry of Industry and Technology supported innovative ideas in sports technologies. When examining start-up projects in the sports sector, projects that receive investments in areas such as wearable technology, athletic performance, digital coaching, and exercise science stand out. However, there is limited information on start-up valuations in the national literature, emphasizing the need for further research in this area. This research examined ecosystem reports on start-up investment projects in the sports sector for the years 2021, 2022, and 2023. In conclusion, the research indicates an increase in start-up projects globally and in our country, with new investments being made in the sports sector, particularly in the gaming sector. Software systems facilitating the management of professional sports clubs, services managing customer relations in healthy lifestyles and sports centers, activating universities, opening entrepreneurship support programs, developing equipment and software specific to sports and exercise science, and integrating sports and health technologies are recommended.